

2021-09-24

Dnr 400-11770-20

Kontaktperson
Pär Persson
par.persson@lansstyrelsen.se
Enheten för samhällsplanering
Samhällsbyggnadsavdelningen

Naturvårdsverket
registrator@naturvardsverket.se

Yttrande, om Danmarks förslag till havsplan och strategisk miljökonsekvensbeskrivning

Naturvårdsverket har skickat rubricerad plan i enlighet med Esbokonventionen på remiss till Länsstyrelsen Skåne. Länsstyrelsen tackar för möjligheten att lämna synpunkter och vill påpeka vikten av att båda länderna samarbetar i planeringsfrågor som berör de resurser som är gemensamma för flera länder, exempelvis naturvärden och fiske. Inom energiområdet sker elleveranser mellan länderna, vilket ytterligare motiverar ett tätt samarbete. På grund av frågornas komplexitet och vikt, skulle Länsstyrelsen välkomna ett möte för att få presenterat de överväganden som har gjorts och kunna diskutera samverkan framöver. Länsstyrelsens yttrande fokuserar huvudsakligen på verksamheter och värden som ligger i nära anslutning och kan beröra Skånes vattenområden.

Övergripande synpunkter

Länsstyrelsen konstaterar att de beskrivningar som finns av respektive område i havsplanen är generella och har samma formulering för alla områden inom samma användning. Länsstyrelsen anser att det är önskvärt med platsspecifika beskrivningar av varje område.

Länsstyrelsen noterar att planen i flera fall redovisar olika användning inom samma område. Samexistens mellan olika användningar är ofta önskvärt och möjligt. Däremot är det viktigt att havsplanen tydligt redovisar vilka avvägningar och prioriteringar som gjorts i de fall det finns tydliga motstående intressen inom samma zon. Länsstyrelsen saknar en sådan redovisning.

Länsstyrelsen kan också konstatera att planerad utfyllnad av ”Lynettholmen” inte redovisas i den danska havsplanen. Det är lämpligt att en så stor fysisk förändring med så omfattande potentiella konsekvenser är med i planen. Området är beläget i

zon N38 avsedd för natur- och miljöskydd. Om syftet är att skydda och bevara naturvärden inom förslagen användning utgör utfyllnaden en intressekonflikt. En sådan tydlig intressekonflikt bör synliggöras i havsplanen.

Miljökonsekvensbeskrivningen för Lynetteholm redovisar en begränsande effekt på inströmningen till Östersjön, om än relativt liten. Det har dock framförts allvarlig kritik om att Lynetteholms påverkan på inströmningen till Östersjön har underskattats i miljökonsekvensbeskrivningen. Explanatory notes redovisar kompensationsmuddringar/kompensationsgrävningar i Stora Bält. Syftet är att försäkra sig om att de hydrografiska förhållandena för Östersjön ska bevaras under livslängden för Stora Bält-bron. Om inströmningen till Östersjön är viktig och om försiktighetsprincipen ska gälla, är det lämpligt att Öresund (Lynetteholm) och Stora Bält (kompensationsmuddringsområdena) hanteras på samma sätt.

Oljeutvinning

Även om den danska lagstiftningen och Nordsjöavtalet begränsar storskalig ny oljeutvinning undrar Länsstyrelsen vilka ställningstaganden som ligger till grund för att planen pekar ut områden för detta ändamål med hänsyn till den klimatkris vi befinner oss i.

Materialutvinning/sandutvinning

Områden för sandutvinning är utpekade i Öresund. Då sandutvinning i Öresund, enligt regeringsbeslut från 2019 ska upphöra 2025, blir planhandlingarna otydliga. Med hänsyn till beslutet bör det tydligt markeras i planen att områdena inte kommer att bli föremål för täktverksamhet i framtiden. Förslagsvis redovisas dessa områden med en annan beteckning.

De många zoner betecknade med R för materialutvinning, sydväst om Bornholm har stora naturvärden, se avsnitten nedan om förnybar energi och natur- och miljöskydd. Med beaktande av de stora naturvärdena bör det framgå tydligt av planen vilka överväganden som ligger till grund för vald användning. Länsstyrelsen är med hänsyn till nuvarande underlag tveksam till föreslagen användning.

Samma resonemang gäller för grundområden kring utsjöbankar som generellt har en hög biologisk produktion med höga naturvärden. De är viktiga livsmiljöer och utgör ofta områden som är värdekärnor även för marina däggdjur och sjöfågel. En mycket hög andel av våra utsjöbankar är föremål för vindkraftexploatering.

Materialutvinning bidrar till ytterligare negativ påverkan. På svenska sidan skyddas Stora Mittelgrund och angränsande områden genom Natura 2000-områdena Stora Mittelgrund och Röde bank (SCI), samt Nordvästra Skånes havsområde (SCI och SPA). Samma problematik gäller för Kriegers Flak. Angränsande till denna utsjöbank finns Natura 2000-området Sydvästskånes utsjövatten (SCI).

I havsplanen finns även ett materialutvinningsområde strax väster om Falsterbohalvöns havsområde, vilket också ingår i Natura 2000 (SCI och SPA), är ett naturreservat samt ett MPA upptaget i Helcom.

Utfyllnadsområden

På sidan 14 i "Explanatory notes" redovisas att stora utfyllnadsområden kan ha stor social betydelse. Utfyllnad av områden innebär generellt en stor påverkan på havsmiljöns biologiska värden. Miljöeffekterna av föreslaget utfyllnadsområde söder om Avedøre Holme redovisas inte. Samhällsnyttan av att planera för upp till 9 öar behöver vägas mot den negativa inverkan som öarna kan innebära för havsmiljön. I Öresund har uppskattningsvis fram till idag mer än 15% av bottenarna grundare än 6 meter fyllts ut. Dessa områden är otroligt viktiga för de marina ekosystemen inte minst genom att de ofta hyser förekomster av ålgräs och andra kärllväxter eller stora fleråriga alger. Vegetationen bidrar med viktiga ekosystemtjänster, inte bara genom att den binder in kol och motverkar erosion, den är också en viktig bas för många arter som människan fiskar. Dessa grunda miljöer är också mycket viktiga livsmiljöer för fågelgrupper som tärnor, vadarfåglar, dyk- och simändar. Flera arter inom dessa grupper har vikande populationer. Om ytterligare utfyllnader av grunda bottenar ska ske i Öresund anser Länsstyrelsen att det måste finnas mycket starka skäl.

Förnybar energi / vindkraft

Då det planeras för omfattande utbyggnad av vindkraft bl. a. i anslutning till Bornholm, men också i delar av Öresund såväl i Sverige som i Danmark, är det av särskild vikt att de kumulativa effekterna av en storskalig utbyggnad beaktas. Av miljökonsekvensbeskrivningen framgår att det inte är möjligt att på denna planeringsnivå värdera de samlade effekterna för påverkan på t. ex sjöfågel och fladdermöss. Miljökonsekvensbeskrivningen hänvisar till att effekterna ska belysas i kommande tillståndprocesser. Länsstyrelsen menar att det är svårt att beakta de kumulativa effekterna i enskilda projekt och hade föredragit en mer fördjupad analys i havsplanen.

Det utvecklingsområde "Ev-område" som föreslås på danska sidan av utsjöbanken Sjollen bör utgå och kan med fördel planeras som ett naturområde (N). Länsstyrelsen Skåne har lämnat ett kritiskt yttrande över de danska vindkraftsplanerna där. Länsstyrelsen har även varit mycket tydliga i de kontakter som tagits av en vindkraftsetableringsintressent på den svenska delen av Sjollen att lokalisering är mycket olämplig ur flera bevarandevärdeperspektiv (bottenhabitat, migrationskorridorer för tumlare, fågel och fladdermöss). På den svenska sidan av Öresund finns en rad områden med mycket höga naturvärden som är skyddade som naturreservat och som Natura 2000-områden (SPA och SCI). Deras kvalitet och funktionalitet påverkas bl a av konnektiviteten med det danska skyddade området Saltholm, vilken kommer att påverkas negativt om havsplanen och vindkraftparksetableringen genomförs.

Med hänsyn till att stora och i princip sammanhängande ytor i t ex danska/svenska/tyska vatten från Kriegers flak och omgivande havsområdet till Bornholm är på olika sätt ianspråkta eller föremål för planering bedömer Länsstyrelsen att det inte är tillräckligt att redovisa att eventuell negativ påverkan på bevarandevärden kan åtgärdas i ett senare skede i den specifika tillståndsprocessen, vilket står att läsa i handlingarna. Det står redan klart att betydande negativ påverkan blir följden om all etablering genomförs. Fler områden bör därför inte pekas ut för exploatering så länge de samlade effekterna inte är tillräckligt utredda. Områdena sydväst om Bornholm med beteckningen Ei borde därför utgå. Områdena bör under tiden bevaras genom att skyddas som natur. Detta havsområde tillsammans med det som betecknas som N har stor betydelse för alfågel, vilket även framgår av handlingarna tillhörande tidigare Esbo-samråd under 2021 gällande havet runt Bornholm. Den övervintrande populationen av alfågel betecknas som starkt hotad av Artdatabanken 2020 och är utsatt för en pågående stark minskning. Ca 90% av det europeiska och västsibiriska häckfågelbeståndet övervintrar i egentliga Östersjön, för vilka vi har ett gemensamt ansvar. Vindkraftverk och energiöar i och invid viktiga övervintringsområden både hindrar deras migrationskorridorer och utsläcker livsmiljöer genom att areal tas i anspråk för exploatering.

Bedömning av ljudpåverkan på marina däggdjur, vilken beskrivs översiktligt under 4.3 av miljökonsekvensbeskrivningen, redogör inte för bullerpåverkan under driftsfasen för vindkraftverken. Vad Länsstyrelsen känner till finns det endast undersökningar av äldre och därmed betydligt mindre vindkraftsverks bullergenerering vid drift. Bristen på kunskap ger därför ett mycket ofullständigt underlag för att bedöma påverkan genom buller om havsplanen genomförs, utöver redan befintligt och planerad bullergenerering från andra verksamheter.

Länsstyrelsen ställer sig också tveksam till område för förnyelsebar energi som angränsar till Falsterbohalvöns. Falsterbohalvöns havsområde har mycket höga naturvärden; bottenarna domineras av biogena rev med blåmusslor samt stora arealer ålgräsängar. Havsområdet är grunt och strömmarna omformar bottenarna kontinuerligt över stora ytor. Påverkan från dessa typer av verksamheter på naturliga processer, vilka ändras, löper stor risk att orsaka skada på svenska skyddade områden. För fågellivet är området av både nationell och internationell betydelse som rastning- och övervintringsområde.

Vindkraftsetablering påverkar också yrkesfiskets intressen. Risk finns att om yrkesfisket trängs undan från områden där vindparker etableras så kan fiskeintensiteten öka på andra platser som kanske har känsliga bottenar med höga naturvärden och som är mindre lämpliga som fångstområden.

Natur- och miljöskydd

Länsstyrelsen är positiv till det större området N i centrala Öresund. Länsstyrelsen skulle välkomna att det utökades och säkerställdes genom ett utpekande av ett strikt skydd för naturvärdena.

Stora områden för natur pekas ut där det inom naturområdet får förekomma andra verksamheter som påverkar livsmiljöerna. Naturområden som pekas ut riskerar att bli fragmenterade med barriärer, vilket innebär att naturområdenas areal är betydligt mindre än vad som framgår på kartan. Som exempel på när olika användning är en intressekonflikt och där tydliga avvägningar mellan motstående intressen saknas är naturområdet nere vid Bornholm (N97). Naturområdet är nästan isolerat då det är utpekade områden för energiöar/vindkraft på båda sidor. Om detta är fysiska öar som ska fyllas ut kommer det att skapa barriärer för organismer att förflytta sig och ett utbyte med resterande vattenmassor. Dessutom är det materialutvinningsområden inne i naturområdet vilket även det kommer störa naturen. Det är viktigt att områden som pekas ut för användning natur ges goda förutsättningar för de värden som avses skyddas.

Strategisk miljöbedömning

Miljöbedömningen är framtagen på en övergripande nivå och ger därför inte tillräckligt underlag för att kunna göra avvägningar mellan motstående intressen och beaktar inte heller kumulativa effekter, vilket är särskilt viktigt vid etablering av stora vindkraftsparker. Under kapitlet fåglar och fladdermöss redovisas utvecklingszoner för havsbaserad vindkraft. För Sveriges del visar inte denna karta alla de områden som exempelvis Länsstyrelsen Skåne fått in ansökningar/samråd om. Detta gäller både i Öresund och södra Östersjön. Utan ett aktuellt underlag går det inte att göra en bedömning av vad påverkan blir på populationsnivå på de bevarandevärden, så som t ex, olika sjöfågelarter, som rör sig storskaligt över nationsgränser, om havsplanen genomförs.

De som medverkat i beslutet

Detta yttrande har beslutats av enhetschef Hanne Romanus med vattenstrateg Pär Persson som föredragande. Charlotte Carlsson (vattenenheten), Jonas Gustafsson (vattenenheten), Emma Persson (vattenenheten) och Eva Ohlsson (naturskyddsgruppen) har medverkat utan att delta i avgörandet.

Detta meddelande har bekräftats digitalt och har därför ingen namnunderskrift.

Hanne Romanus

Pär Persson